

NATASHA KANAPÉ FONTAINE

Nauetakuan

tišina

za šum

LEYKAM
international

Natasha Kanapé Fontaine

NAUETAKUAN
tišina za šum

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S FRANCUSKOGA
Lea Kovács

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© Leykam international d.o.o., Zagreb 2025. i Lea Kovács (za hrvatski prijevod)
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji drugi
način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Original title: Nauetakuan, un silence pour un bruit
written by Natasha Kanapé Fontaine

© 2021, Les Éditions XYZ inc.

Published by arrangement with SAS Lester Literary Agency & Associates

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republike
Hrvatske
Ministry
of Culture
and Media

Canada Council
for the Arts
Conseil des arts
du Canada

We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts for this translation.
Nous remercions le Conseil des Arts du Canada du soutien accordé
à notre programme de publication.

ISBN 978-953-340-218-5

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001279151.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI

© Nevenka Arbanas

FOTOGRAFIJA AUTORICE

© Julie Artacho

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Tvrtko Gregurić

TISKARA

Denona d.o.o., Zagreb
Tiskanje dovršeno u rujnu 2025.

Natasha Kanapé Fontaine

NAUETAKUAN
tišina za šum

roman

Prevela s francuskoga
Lea Kovács

Zagreb, 2025.

Čitateljicama i čitateljima

Tekst koji slijedi napisan je na kebečkom francuskom jeziku. Dijalozi su često isprekidani uzvicima koji izražavaju smijeh, ironiju ili ruganje. Vrijedi zapamtiti da među Innuat, pripadnicima naroda Innu, smijeh nije samo osobina ličnosti nego i kulturna značajka.

U skladu s autoričinom željom, imena naroda i zajednica koje se spominju u ovoj knjizi pisana su grafijom koju općenito preferiraju dotične skupine; isto vrijedi i za pridjeve koji su iz tih imena izvedeni. Zato u knjizi nalazimo imena Innu za jedninu i Innuat za množinu, dok se pridjev innu ovdje smatra nepromjenjivim.

Uredništvo

Ovu knjigu posvećujem potomkinjama i potomcima preživjelih iz internata. Jer nadvladati povijest urezanu u naše kosti golem je posao. To je svakodnevni izazov. Ovom knjigom želim pridonijeti tomu da pronađemo svoj put, iznova pronađemo svoj glas, unatoč traumama koje su nas često sprečavale da idemo naprijed, da budemo svoji, da budemo u potpunosti ono što jesmo. Mi prevladavamo nametnutu bol i prevladavamo sve oluje. Hodamo ulicama i iznova govorimo svoje jezike. Iznova pjevamo svoje napjeve. Iznova učimo svoje legende i prisvajamo vlast nad vlastitim narativom.

Ovo je naše doba.

Andrewu
Suzanni

*Nititeniten nin mishta-apatán tshetshi mishta-
kutshipanítaiat tshetshi nanatua- patamat kie tshetshi kanuenita-
mat nitinniu- inniunnan kie nitinnu-aimunnan.
Nin nititenitamun, [...] [e] inniuiat takuanipan nitinnu-inniunnan
kie nitinnu-aimunnan tshetshi ashineuatsheiat.
– An Antane Kapesh*

Vjerujem da moramo učiniti sve što možemo
kako bismo ponovno otkrili i vratili naš
innu način života i naš innu jezik.
To je ono što mislim, [...] mi, Innuat, imali smo razloga
ponositi se svojim načinom života i jezikom.

Na francuski slobodno prevela Natasha Kanapé Fontaine,
a na hrvatski Lea Kovács

Nauetakuan (ńauetakuan):

*čuje se šum
iz velike daljine.*

Izgovor iz Pessamita: [la:we:ta:kwən]

Prolog

Prolaze životi. Imena ljudi, riječi zaljubljenih, dječji krici, urlici straha, brujanje motora. Prolaze redom automobili. Posvuda ulicama Montreala, posvuda drugim gradovima, uličicama, seoskim međama, Nitassinanom*. Vlakovi u punoj brzini, prsti tipkovnica računala. Zaveslaji vijugavim rijekama. Posvuda planetom. Tisuće satelita, sa svojim interferencijama. Svaka sekunda puna je treperenja njihovih vibracija.

Prolaze avioni zračnim koridorom nad našim glavama. Kojiput možemo prepoznati simbole zemalja iz kojih dolaze. Toliko su daleko iznad nas, a brujanje njihovih motora opažam čak i u zidovima svoga stana.

Nešto bliže, bulevar Pija IX. svakog se dana puni u vrijeme špice. Valovima ili nanosima automobilā. Prošlog su tjedna prvi susjedi, slijeva, posjekli nekoliko stabala u dvorištu. Neka od onih koja još stoje već su odbacila lišće.

Dođe mi ponekad da se zaključam u ovaj stan, upijam njegove sjene. Zvuk hladnjaka već nam odavna ispunjava domove. Više ga nitko ne čuje. Brkam ga s

---

* Nitassinan, innu naziv za teritorij predaka, u doslovnu značenju „naš teritorij”. Riječ teritorij ovdje usko označava područje koje su naseljavali Prvi narodi. (Sve su napomene u ovoj knjizi prevoditeljičine.)

tišinom. Ali sve što se događa vani, uokolo, na koncu se neprimjetno uvuče unutra. Prebiva u našim tijelima. Zvučni zapis života koji nastojimo ispuniti.

Svaki je život ispunjen samim sobom, a ljudsko biće svejedno ima sposobnost da to zanemari. Da umakne njegovu smislu. Poremećaj percepcije? Kao, možda, problem s vidom. Poremećaj osjetljivosti? Kao kad ne znamo osjetiti da neko drugo biće dijeli istu prostoriju kao i mi, tijekom prisutnosti u vremenu. To je mačka.

Iza svega toga i dalje ostaje jedan tupi zvuk. Izmiče lucidnoj svijesti. Kaže se da je vibracija planeta Zemlje 7,8 hertza i da se mijenja u skladu s prirodnim pojavama, naprimjer, munjama. Ne može se ni imenovati ni dodirnuti. Kako protumačiti nešto što opažamo, ali ne vidimo? Stoljetnu jelu koja pada usred šume tijekom požara.

To ja sada mislim o sebi, o svom životu, naime, da u njemu nema ničega. Prazan. Ni za čim mi srce ne zakuca brže, ni za što ne osjećam strast. I sve je ispunjeno nekim šumom.

I svakog dana, na bulevaru, automobili trube, kamioni tutnje i prikolice grme kao kolovoške oluje, a čak i djeca u kolicima na pločnicima kriče da bi htjela još.

I.

Montreal

Prolomi se pljesak i jeka pronese veselo ozračje velikom dvoranom Muzeja suvremene umjetnosti. U toj graji kustosica izložbe pozove goste na priređeni domjenak, upriličen za sam kraj otvorenja izložbe. Monica priđe stolu s predjelima, ubrzavši korak tek koju sekundu prije nego što se ostali izglednjeli sjate na isto mjesto. Dočepavši se grožđa i komadićā sira, prošulja se iza gomile koja se sada okuplja oko pladnjeva, krene prema čašama s vinom, podigne jednu sebi i udalji se. Polako se kreće među uzvanicima pijuckajući prve gutljaje, pa naglo podigne pogled prema umjetničkom djelu u dnu prostorije, koje blago nadvisuje skup oduševljenih posjetitelja koji se pred njime nalaze. Slika prikazuje ženu koja leži na boku, s leđima prema objektivu. Crna joj je kosa prošarana platinastim pramenovima, bokovi su joj prekriveni bijelom plahtom, a leđima joj se proteže golem ožiljak s kojega vise niti s crvenim staklenim perlicama. Iz nečega nalik na šavove izviruje i nekoliko bijelih niti, i cijeli prizor uznemiruje koliko i zadivljuje.

Monica joj priđe zaobišavši šačicu uzvanika. Prolaze sekunde dok joj pogled putuje leđima te žene ispružene

na površini koja podsjeća na besprijeckorno čist bolnički krevet bez metalnih šipki. *Fringe*. To je naslov djela, velike fotografije s pozadinskim osvjetljenjem. Monica osjeti kako joj se nešto pomiče u grudima. Ne vrijeme. Presuptilno da bi se analiziralo. Upravo dovoljno da se može zanijekati. Ona pokuša, duboko u svojim razbacanim mislima, povući nejasnu paralelu između tih linija crvenih perlica i vlastita života.

Tih linija koje, kad putujemo sferom koja je Zemlja, naposljetku oblikuju krugove. Samo kad bi im putanja imala smjer, samo kad gravitacija ne bi bila jedina sila koja im daje kretanje.

Monica priđe drugom djelu anishinaabe* umjetnice kojoj je izložba posvećena i čiji se opus u cijelosti bavi nepravdama koje su doživjeli Prvi narodi u Kanadi. Rebecca Belmore: ime koje se pojavljuje u blizini svake pojedine instalacije, slike na platnu, fotografije...

Sve to Monica doznaje tek kad se nađe na otvaranju retrospektive te umjetnice. Dotad jedva da je za nju čula. Nešto prije tog tjedna kolege u studentskom časopisu na UQAM-u** predložili su joj da poprati otvaranje te izložbe, koju je Muzej suvremene umjetnosti očito vrlo ponosno promovirao. Monica je bez previše razmišljanja rekla „da” jer je, pomislila je, željela vidjeti originalna djela umjesto da na svom zaslonu lista fotografije i bljedunjave recenzije i ne osjeti njihov učinak.

Djelo koje se sada otvara pred njom osvoji je u sekundi: na tlu, leđa, čini se, mlade adolescentice

---

* Anishinaabe, skupina kulturno povezanih autohtonih naroda nastanjenih ponajviše oko Velikih jezera, s obiju strana sadašnje državne granice Kanade i SAD-a.

** Kebečko sveučilište u Montrealu, Université du Québec à Montréal.

odjevene u hudicu, s kapuljačom na glavi; pobjegla iz te tkanine, crna joj se kosa produžuje i produžuje. Sve do Monicinih stopala. To joj je poznato.

Monica krene prema drugoj instalaciji. Ovaj put zaustavi se ispred dvaju velikih bijelih zidova podignutih jedan nasuprot drugomu, na kojima se istodobno emitiraju dvije videosnimke. Žena smeđe puti i zamršene crne kose, odjevena samo u crvenu jaknu od lagana materijala pretanka za šumu, snijeg i hladnoću u kojima se nalazi, trči, zadihana, puteljkom koji se jedva nazire u bijeloj zimi. Slijedi je muškarac koji izgleda jednako uspaničen i očajan kao i ona. Monica na trenutak razmisli o djelu poistovjetivši se s tom izgubljenom ženom. Obje snimke prikazuju isti prizor, s jednom jedinom razlikom: jedan je, čini se, s vanjskog motrišta s kojeg se slijedi par; drugi prikazuje radnju kroz oči onih koji proganjaju. Monica korakne naprijed da pročita natpis.

„5. ožujka 1819. (2008.)

Desmasduit, mladu ženu iz naroda Beothuk, zarobili su engleski koloni kod Red Indian Lakea. Njezin muž, Nonosabasut, poginuo je u pokušaju da je zaštititi.”

Naježi joj se koža na rukama.

Kako uopće razumjeti, u trenutku kad se pojavi, prve osjećaje nepravde koja se usudi uvući pod kožu? Kako spriječiti posljedice njezina ulaska u svijest, emocije kojima prethodi, koje slijedi, koje ponekad čak usmjerava prema vijugavim stazama pamćenja?

Ne postoji oklop za rođene ratnike. Treba ga proizvesti kroz niz susreta i otkrića; bilo bi dobro kad bismo mogli pronaći materiju koja nam nudi dostojan

otpor već od prvih kušnji, kad bismo od nje mogli izraditi kacigu po mjeri i iskovati neprobojnu zaštitu.

Monica dalje obilazi izložbu, duboko potresena, zadržana, zamišljena, tiha. I odjednom, da, ona shvati. To ništa ne mijenja. Nitko joj se nije obratio otkako je došla...

Uostalom, tko bi to i učinio? Tko je poznaje? *Ja sam obična djevojka.*

Što bi ona imala reći, usred te ambijentalne buke, tih usputnih razgovora, toga usiljenog smijeha? *Ja nisam poput ovih ljudi.*

Ona zaboravi razlog zbog kojeg se danas nalazi u muzeju, zašto je došla na taj događaj. Sada je ovdje samo radi same sebe. Sve joj govori, sve se ubrzava. Obavija je, otupljuje neka nevidljiva sjena.

Na koncu dospije u malu mračnu dvoranu, pred divovski zaslon čiji su rubovi ukrašeni nizom žarulja koje svijetle umirujućom narančasto-žutom bojom. Počne film. U tom performansu Rebecca Belmore pojavi se u nekoj uličici. Kamera se istog časa okrene oko svoje osi i otkrije da se ondje, na toj sporednoj cesti, nalazi šačica ljudi, prekriženih ruku, sa sunčanim naočalama, pokojim osmijehom.

Rebecca je sumorna, ozbiljna, ona hoda, u dugoj crvenoj haljini, pogleda spuštenu prema asfaltu.

U jednoj ruci drži masivni čekić.

Korakne naprijed.

Zastane ispred električnog stupa blizu visoke sive ograde.

Jednom rukom dohvati velik čavao iz kantice, a drugom jedan rub svoje haljine.

Tad snažnim udarcima čekića zabije rub odjeće za stup.

Zatim silovito povuče haljinu, kao da se želi osloboditi te iznenadne vezanosti.

I taj niz pokreta ponovi ispočetka.

Dvaput, tri puta, četiri puta. Svaki put haljina joj se podere i komadi tkanine padnu na pod.

Nastavi tako još nekoliko minuta.

Nastavi sve dok ne ostanu samo rukavi, poderani po rubu. Ispod nosi bijelu odjeću, majicu bez rukava i gaćice. Taj kontrast naglašava njezinu tamnu kožu.

Njezina crvena haljina, u komadima, sad leži podno stupa izbušena čavlama.

Monica, sjedeći na maloj drvenoj klupi u crnoj prostoriji, ostaje nepomična. Suze joj teku same od sebe, bez prekida. Bez trzaja, u tišini. Zašto plače? Pokušava sve upamtiti. Što je ta vrućina duboko u njezinu trbuhu, taj nenadani tornado u grudima? U suzama?

U međuvremenu je Rebecca otvorila torbu i iz nje izvukla traperice, koje navlači. U kantama leži cvijeće. Ona svečano uzme snop crvenih ruža i stane pred mnoštvo koje je i dalje promatra u tišini.

Na podlacticama joj je crnim flomasterom ispisano nekoliko imena. Unese ružu u usta, do kraja stabljike, pa provukavši cvijet kroza zube skinu mu listove i laticice, koje ispljune.

Vikne prvo ime: *CINDYYYY!*

Cindy. Njezin glas odjekne građevinama, proleti praznim prostorima između njih. Zatim, ponovivši iste pokrete, vikne druga imena: *Sarah, Mandy, Christine...*

Imena žena. Žena nikad pronađenih. Ubijenih, nestalih. Nedostajućih. Probijajući bremenitu litaniju prožetu nadom da će se odsutna tijela vratiti među svoje, i milost u zazivu njihovih imena u čudnoj tišini grada, slijedi završni udarac: djevojčica, daleko, vrlo daleko, na nekom balkonu ili u drugoj uličici, brizne u plač. Neočekivani jecaji te djevojčice odzvanjaju kao duše koje traže put kući. Učinak zapanjuje, zastrašuje. Prisutna se tijela naježe.

Monica sad već neutješno plače.

Otvori ruke položene na krilo. Neko vrijeme promatra trag maskare koji je ostao među linijama dlanova. U tome nepomičnom crtežu jedna putanja skreće sa svoga početnog kursa.

U malu prostoriju za projekcije uđe mlada žena. Hoda tiho, poštujući ambijentalnu tišinu, i sjedne na istu klupu, lijevo od Monice. Na smeđem joj se licu odražavaju tople boje žarulja i Rebecce u crvenoj haljini. Na trenutak promotrivši osvijetljeni ekran, pridošlica se, ometena jednim Monicinim pokretom, osvrne i primijeti susjedine otvorene ruke.

– Jeste li dobro?

Monica iznenađeno i pomalo posramljeno pogleda mladu ženu: ona se obično nikad ne raspada na javnome mjestu. Oči su joj još vlažne, kao i obrazi. Na trenutak pokuša pročitati izraz lica one koja je izvlači iz sanjarenja, njezine visoke jagodice, glatku crnu kosu koja blista u mraku. Čini se da su iste ili približno iste dobi. Neznanka u rukama drži ljubičasti džemper prošaran uzorkom šarenih ptica.

– Da, dobro sam.

Monica šmrčne i nadlanicom pokuša sakriti lice. Mlada žena pruži joj svoj džemper, pokaže joj da je OK, da može njime obrisati suze.

– Izvoli. Razumijem te.

Obje podignu pogled prema umjetničkom djelu koje se izvodi u petlji od početka izložbe, pa čak i još dulje.

– I mene je ovaj performans baš duboko pogodio – nastavi pridošlica.

Monica promotri pozorne oči neznanke, pa vrati pogled na divovski zaslon.

– Je li to istina?

– Što?

– Da ima toliko autohtonih žena koje nestaju?

– Postoje mjesta gdje je to izrazitije nego drugdje. Na Zapadu, u Britanskoj Kolumbiji, ima nešto što se zove „autocesta suza”...

Zašuti. Grlo joj se stisnulo.

– To je jedina cesta koja vodi od velikih središta na Sjever... Tako je zovemo jer s obiju strana ceste kilometrima nema ničega, čak ni policije. Poznato je da autohtone žene ondje nestaju bez traga.

Dvije žene opet nakratko pogledaju performans Rebecce Belmore, koja opet izvodi prizor u kojem umjetnica usnama i zubima skida ružine listove i latice.

– Zovem se Katherine.

– Ja sam Monica, drago mi je.

– Odakle si?

– Ovaj... živim ovdje, u Montrealu.

– Mislim na *tvoju zajednicu*. Iz koje si zajednice?

– Aha! Majka me odgojila u Forestvilleu, ali mi smo iz Pessamita.

– A, tako! A ja sam iz Kitigan Zibija.*

– Kitigan Zibi?

– Da, to je zajednica pored Maniwakija. Uglavnom, toliko je blizu da je praktički isto. Kad kažeš da ideš u Maniwaki, to može značiti i da ideš u Kitigan Zibi, hahaha! Pogotovo zato što ljudi u gradu nikad ne znaju gdje je to.

– Pa da, stvarno, nikad nisam čula to ime. Zapravo, ovaj, nisam baš sigurna ni gdje je Maniwaki.

– To je nekih tri i pol sata vožnje od Montreala. Stvarno nije daleko. A do Pessamita, mislim, treba devet sati vožnje, je l' da? Haha, e, to je daleko!

– Da! To je stvarno daleko. Dobro, i s Forestvilleom je ista stvar. Udaljen je pola sata odande.

– Pa, ja zapravo dolazim i odande, jer mi je djed bio Innu! On je još kao jako mlad otišao živjeti u Kitigan Zibi i ondje se vjenčao s mojom bakom. Nosim njegovo prezime, St-Onge. Ali ja sam ga promijenila u Shetush jer je to više na innu jeziku. Ali je definitivno i na anishinaabeu, haha!

– Oh, lijepo! Moje je samo Hervieux. Mislim da ga baš i ne mogu tek tako promijeniti u innu. Ne znam ni kako bi to uopće zvučalo, hahaha!

– Hahaha! Ali govoriš innu?

– Ovaj... ne, ali sam ga govorila još kad sam bila mala, ali sam ga poslije poprilično zaboravila. Majka me uglavnom odgojila sama, u gradu u kojem su gotovo svi bili Kebečani, i nije bilo puno Innua, tak' da...

---

* Pessamit je rezervat naroda Innu, smješten na ušću rijeke Betsiamites, a Kitigan Zibi algonkinsko je ime rezervata naroda Kitigan Zibi Anishinaabeg, smještena u općini La Vallée-de-la-Gatineau (Outaouais).

A i nismo baš često išle na selo. Uglavnom. Više ga ne govorim toliko.

Monica tu rečenicu poprati smijehom koji pomalo tužno odzvoni.

– Nema veze: znaš, i ja bih kao trebala govoriti anishinaabe, ali ga baš i ne govorim. Nisam imala dovoljno ljudi oko sebe s kojima bih govorila. S vremenom, kako to obično biva, govorim ga sve manje, i stvarno mi se čini da gubim riječi. Govorim francuski jer sam ga naučila na poslu, a inače, u školi se govorilo engleski!

Monica se nasmiješi Katherine i ponovno pogleda video. Nakon još jedne pune petlje, ustane.

– Tako da... Katherine, je li tako? Tek si došla? Želiš li pogledati još nešto? Ja sam praktički završila s obilaskom.

– Da, ma ja sam tu već neko vrijeme. A izložbu sam ionako već vidjela! Vidjela sam je u Torontu, na otvaranju. Bilo je to, mislim, prošle godine. Ali došlo mi je da je vidim još jednom... Rebecca je velika umjetnica u svijetu suvremene umjetnosti! Kad pomisliš da je više puta predstavljala Kanadu na međunarodnoj razini, to je baš ironično. Ali eto...

U malen prostor uđu drugi ljudi kako bi i oni pogledali projekciju, pa im dvije mlade žene prepuste klupu na kojoj su sjedile i vrate se u glavnu dvoranu. Shvativši da i dalje drži uz trbuh Katherinin zgužvani ljubičasti džemper, Monica joj ga vrati nakon što ga donekle izravna.

– Wow, OK! Nisam znala za nju. To što radi stvarno je posebno.

– Da, baš je duboko. Mene pogađa ravno u srce. Oduvijek pratim njezine performanse. Ona zbilja

jasno i glasno izražava ono što svijet tiho doživljava. Ne nužno riječima, nego umjetnošću. Ona mi je uzor, rekla bih.

– Ti si umjetnica?

– Ne baš. Izrađujem naušnice od perlica, ali to je sve, hahahaha!

– Hahaha! Pa ti si umjetnica! Ti stvaraš svoje naušnice, super!

– Da, to je uglavnom da prođe vrijeme, godi mi. Znaš, moja struka je više sociologija. Ali... istina je da ponekad i prodam svoje rukotvorine! – nasmiješi se Katherine.

– A je li? Htjela bih naručiti jedan par, kad dođe trenutak, sljedeći put kad odem na *date*, hahaha! Ali što se ovog tiče, trebala bih napisati članak za časopis mog sveučilišta... Imaš li vremena da još malo razgovaramo o izložbi? Osim toga, mislim... Mislim da bi mi mogla objasniti stvari koje još ne razumijem.

– Naravno! Hajde, možemo izići, pa sjesti na kavu tu, dolje, ako hoćeš! – dobaci joj Katherine, te krenu prema izlazu muzeja.

Za šankom Van Houttea svaka naruči po jedan veliki *latte*, pa nastave razgovor uz smijeh i osobne ispovijesti. Monica objasni Katherine da studira povijest umjetnosti, da je bila na četvrtom semestru kad je odustala od većine svojih kolegija. Oduvijek ju je zanimala umjetnost općenito, ali još joj je teško stvoriti mišljenje o suvremenoj i aktualnoj umjetnosti kakva se izlaže u galerijama. Ono što nju pokreće jesu Gaudíjeva arhitektura u španjolskim gradovima, apstraktne slike u muzejima, murali s Fridom Kahlo u Meksiku, zapravo,

sva njezina djela, bez sumnje, i još mnogo toga što mami oko, ma gdje bilo. Isprva se aktivirala u tome malom studentskom časopisu na UQAM-u, *Sans détours*, ponajviše zato što je tražila način da češće putuje i posjećuje razne spomenike ili umjetničke izložbe koje bi joj pomogle bolje upiti i analizirati ono što se stvara posvuda u svijetu.

Dvije mlade žene uzmu svoje napokon spremne *latte* i krenu prema izlazu galerije Place des Arts da bi bez određena cilja prošetale ulicom Sainte-Catherine, ispreplićući osobne anegdote s komentarima o izložbi s koje su upravo otišle.

Monica poželi saznati više, naprimjer, gdje je Katherine rođena i odakle dolazi. Kako je vrlo bliska sa svojom majkom, Katherine joj spontano progovori o njoj, koja je odrasla između Kitigan Zibija i Toronta. Kad joj Monica kaže da Toronto poznaje otprilike jednako slabo kao i Kitigan Zibi, osim što zna prepoznati CN Tower* na fotografiji, Katherine se razveseli smijući se i počne pričati kako je taj veliki grad kraj vode oduvijek bio svojevrsno raskrižje naroda Anishinaabe, Ojibwe, Crie, Wendat i Haudenosaunee**. Veliko mjesto susreta mnogih nacija, kao Tio'tia:ke-Montreal***.

---

* Toranj željezničkog poduzeća Canadien National, visok 550 metara, simbol grada Toronta.

** Autohtoni narodi nastanjeni u Kanadi i SAD-u: narod Ojibwe pripada skupini Anishinaabe, narod Cri pripada algonkinskoj skupini, Wendat skupini Irokeza, nastanjen na ušću i u dolini Rijeke sv. Lovrijenca, dok Haudenosaunee, ili Irokeška konfederacija, okuplja nekoliko autohtonih irokeških naroda na istoku Sjeverne Amerike, među kojima je i narod Kanien'kehá:ka (Mohawk).

*** Tio'tia:ke, na jeziku naroda Kanien'kehá:ka (Mohawk) „gdje se rijeke susreću”, naziv područja koje će u doba kolonizacije postati Montreal.

To je zato što su Velika jezera dugo bila važan prolaz između tih naroda, zaključiti ona, pa kada si Autohton i pripadaš nekom od tih naroda, osjećaš neku bliskost s tim veličanstvenim teritorijem čije su živo pulsirajuće srce upravo Velika jezera.

Primijetivši Monicine razrogačene oči, Katherine prasne u smijeh i prizna da ni sama nije oduvijek sve to znala. Prije tri godine, naprimjer, u želji da sazna što joj je sve majka eventualno doživjela kao iskustvo prije nego što je postala majka, odlučila je poći njezinim stopama i godinu dana studirati antropologiju na Sveučilištu York, u velegradu Tkarontou*. Više je to bio izgovor nego stvarna želja da stekne diplomu, pa se u Tio'tia:ke-Montreal vratila već na kraju iste akademske godine, s pokojom novom spoznajom u džepu. U međuvremenu roditelji su joj se preselili u Longueuil: majka joj radi u organizaciji Autohtone žene Kebeka** u Kahnawakeu, a otac u odvjetničkom uredu u centru grada.

– Sad vode svoj miran život. Ali majka je nekad bila prava putnica! Naprimjer, razumije se u obrede, još uvijek svake godine ide na *sundance* ceremoniju***, pogotovo u Arizoni, kod Navajoa, ali i po cijeloj Americi, pa i u Kebeku. Ona me najviše potiče da putujem okolo dok studiram... *Enjoy while you can, girl!* Hahaha!

Monica pažljivo sluša Katherine, koja joj priča s lakoćom i iz srca. Njezina nova prijateljica voli se smijati,

---

* Tkaronto, na jeziku naroda Kanien'kehá:ka (Mohawk) „gdje drveće stoji u vodi”, naziv područja koje će u doba kolonizacije postati Toronto.

** Femmes autochtones du Québec (fr.).

*** Sundance (engl.), „ples Sunca”, godišnja sveta ceremonija koju održava nekoliko autohtonih naroda, ponajviše u Preriji.

a u toj se osobini prepoznaje i sama. Otkako je stigla u Montreal, nije naišla ni na koga tko se toliko želio smijati kao ona sama. Kad Katherine počne govoriti o obredima, ona osjeti ubod na ruci.

– Au!

– Što je?

– Ne znam, možda sam zapela za nešto i nisam primijetila. Nešto me uštihnulo.

– Možda te ubola pčela? Stalno ih ima u vrtovima Place des Arts, ovdje, visoko.

– Ne znam...

Katherine se na trenutak zabljuje u nju.

– Što je?

– Monica, zar ti poznaješ obrede?

– Ne, zašto?

– Samo pitam. Kad se govori o stvarima duhova, uvijek se zna dogoditi nešto zanimljivo. Evo, barem ja, kad bolje razmislim, nisam vidjela nijednu pčelu u blizini.

– Molim? A što se, recimo, zna dogoditi?

– Recimo, ubode te... ništa.

– OK, ovaj, zar bi to trebalo nešto značiti?

– Reći ću ti poslije!

Katherine prasne u smijeh i poskakujući krene prema stubištu koje vodi u koncertnu dvoranu Maison symphonique.

– Ma daj, molim te! Reci mi sad! Zašto hoćeš čekati do poslije?

– Zaaato!

Katherine se uspinje stubama, pomalo plešući.

– Katherine!

– Što je? Prestani razmišljati o tome! Dođi! Pustit ću nam glazbu!

Katherine, sa svojim *latteom* u jednoj ruci i mobitelom u drugoj, palcem pokuša pokrenuti jednu pjesmu.

– Stalno mi se vrti po glavi ova pjesma! Pustit ću je!

Čujemo prve note pjesme *Jerusalema*, koju Master KG izvodi s južnoafričkom pjevačicom Nomcebo Zikode. Katherine poglasni, tapkajući brzo po tlu.

– Hahahaha! Katherine, ti si luda, svi nas gledaju!

– ‘Ajde, dođi! Sigurna sam da i ti voliš plesati!

Monica se pridruži Katherine na popločanu području na vrhu stuba. Odozgo vide ljude kako prolaze ulicom namijenjenom pješacima.

– Vidjela sam neke pokrete na TikToku, vidi ovo!

Katherine pokuša reproducirati koreografiju *Jerusalema Challengea*. Monica je pokuša oponašati, ali ubrzo, zadihana, mora prestati.

– Haha, ne mogu pratiti!

Katherine ubrzo ostane bez daha i obje se sruše na tlo, iscrpljene, pucajući od smijeha. Nakon što je donekle došla do daha, Katherine joj ispriča da je ta pjesma, na jeziku zulu, molitva zaštite upućena Bogu, ili pak velikoj sili u koju vjerujemo, i daje nam mogućnost da plešemo i dijelimo dobre vibracije.

Nadahnutu, Monica ustane, ponovno počne plesati, osjeti kako joj srce kuca u ritmu te opojne glazbe. I sve se uspori. Katherine se priključi plesu te njih dvije stvore vlastitu koreografiju, vlastiti *challenge*, izazov. Monica podigne pogled, s osmijehom na usnama, prema plavom nebu nad Montrealom. Ljudi prolaze i s njom razmjenjuju osmijehe.